# GEORGII LVDOVICI BOEHMERI

I. V. ET. PH. D. IVR. PROF. PVBL. ACADEMIAE SYND.
ET FACVLT. IVRID. ASSESSORIS

DE

# RELIQVIIS IVRIS CANONICI IN IMPERATORIS ELECTIONE

EXERCITATIO

PRAEMISSA

PVBLICIS

AD AVREAM BVLLAM CAROLI IV.

PRAELECTIONIBVS

ET

DISPVTATIONIBVS IVRIDICIS

A

GENEROSISSIMIS ET PRAENOBILISSIMIS

QVIBVSDAM

DOMINIS COMMILITONIBVS

INSTITVENDIS

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

GOTTINGAE,

APVD IOH. CHRIST. LVDOLPH. SCHVLTZIVM,

ACAD. TYPOGR.

A. CIƆ IƆ CC XXXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

# Q. D. B. V.

## §. I.

SCRVPVLOSIOREM *eligendi formam ab eccleſia ad Imperium tranſiiſſe*, elegans eſt acutiſſimi LEIBNITII coniectura (*a*). Iuribus enim, Imperatorem eligendi, ex Imperii procerum comitiis ad Archiofficialium Imperii collegium tranſlatis, cum auctoritas tanti negotii ád paucos rediiſſet, iamque de ordine et modo illud pertractandi quæreretur: ipſa rei ſimilitudine ducti ab *Epiſcoporum* et *Pontificum* electionibus ſolenniorem eligendi imperatorem formam repetiiſſe videntur. Quandoquidem *Sedes Moguntina* potiores in electione Cæſarea ordinanda et dirigenda partes ab antiquo *iure primatus* exercuerit: (*b*) facile eſt ad diuinandum, Moguntini Præſulis auctoritate eccleſiaſticæ electionis formam et rationem in Cæſaris electione propoſitam, commendatam, a cete-

(*a*) In *Praefat. ad Codicem Iuris Gent. diplomat. circa fin.*

(*b*) LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS *ad annum* MLXXIII. apud PISTORIVM *Tom. I. Rer. Germ.* p. 199. *His accenſus archiepiſcopus Moguntinus, cui potiſſimum propter primatum Moguntina Sedis eligendi et conſecrandi regis auctoritas deferebatur, Principes de toto regno Moguntiam euocauit.*

ceteris receptam, vel ipſo denique vſu probatam eſſe. Quod in aliis negotiis, prout tunc tempora ferebant, obſeruare ſolemus, quod, ſicut eorum moderamen penes *clericos* erat, ita illa ex *iure eccleſiaſtico* formam definitam acciperent: idem in electione Cæſarea animaduertere licet. Cui et alia ratio acceſſiſſe videtur. Si enim Epiſcoporum aliorumque Prælatorum electio tam accurata diligentia, cura ac ſollicitudine peragenda eſſe cenſebatur, ne quid eccleſia detrimenti caperet: non minori profecto ſtudio in Imperatorum electione non modo *ſaluti Imperii* ſed totius prope *orbis Chriſtiani* proſpiciendum eſſe videbatur, cum non ſolum *Germaniæ*, verum etiam *Chriſtiani orbis caput*, non imperii ſecularis moderator tantum, ſed *eccleſiæ* tutor et *aduocatus* eligendus eſſet. Hoc aperte in Ludouici Bauari electione profitentur electores (*c*): *ſe pro defenſione Sacri Romani Imperii ac totius Chriſtianitatis, ad cuius regimen et defenſionem idem Imperium principaliter ordinatum dignoſceretur*, in medium conſulere. Denique cum et *Pontifices Romani* manus in alienam meſſem inferrent (*d*), et Imperatorum electiones, easque præſertim, quæ diſſentientibus electorum ſuffragiis fiebant, non *vi* ſolum, ope nimirum cenſurarum eccleſiaſticarum, ſed et *clam*, ad alterutrius Electi preces ſub examen reuocare, et ex formula electionis, in iure Canoni-

(*c*) vid. LEIBNITII *Cod. iuris Gent. diplom. Tom. I.* p. 68. In Aurea Bulla tit. II. §. 4. *Electores temporale caput Mundo eligere* dicuntur.

(*d*) De eo in *Philippi* et *Ottonis* electione conqueruntur *Principes Imperii* in *epiſtola* ad Innocentium PP. III. quæ extat inter INNOCENTII *epiſtolas*, a STEPH. BALVZIO collectas *tom. I. p. 715.* *Vtinam*, inquiunt, *legiſtis o ſummi Pontifices, vbi audiſtis Sancti Patres, totius eccleſiæ Cardinales, anteceſſores veſtros vel eorum Miſſos Romanorum Regum ſe electionibus immiſcuiſſe, ſic vt vel electorum perſonam gererent, vel vt cognitores electionis vires trutinarent? Reſpondendi inſtantiam vos credimus non habere.*

Digitized by Google

nonico præſcripta, de illa iudicare non dubitarent: inualuiſſe videtur, vt, ne electionis impugnandæ materiam darent Electores, formam, quam in prælatorum electionibus ſeruandam ſanxerant leges eccleſiaſticæ, in imperatore eligendo curatius ſequerentur. In conſilio Imperii principum fuerant *Decretiſtæ et Legiſtæ*, viri*, quibus etiam in cauſſis publicis nihil fere, niſi quod *Decreti*, *Decretalium*, legumque *Romanarum* ſanctionibus cautum conſtitutumque erat, iuſtum rectumque videbatur, quorumque in electionis negotio conſilia vix aliunde quam ex eodem fonte proficiſcebantur. Quod igitur hactenus vſus et conſuetudo potuerat, idem deinceps in *Aurea Bulla* perfectum conſummatumque deprehendimus; inter cuius præcipua capita, quæ curatius ordinanda putauerat CAROLVS *Imp. IV.*, illud de Cæſaris electione referendum. Quæ cum hactenus ſeges tot litium et diſcordiarum in Imperio Germanico fuiſſet: CAROLVS IV. eius perpetuam formam determinare cupiens, plura ex *Iuris Canonici*, quæ de *Pontificis* et *prælatorum* electione præcipiunt, decretis repetiit; id quod eo minus mirandum, cum in iſta ſanctione pragmatica componenda *viri* opera vteretur, qui, quisquis ille fuerit, Iuris *Ciuilis* et *Canonici* doctrinis quam maxime imbutus, ex tot Aureæ Bullæ ſanctionibus conuincitur. Animus iam eſt, ſolennioris electionis Cæſareæ rationes ac præcipua momenta ad originem ſuam reuocare et ex iuris Canonici doctrinis explicare; id quod me non rectius, quam comparatis compoſitisque ex vtraque parte et vtroque iure inſtitutis, oſtenſurum arbitror.

## §. II.

QVOD primum in Imperatoris electione eſſe ſolet, Archiepiſcopus Moguntinus infra menſem, ex quo de Imperatoris morte ipſi conſtat, Electores conuocat ad electionis conuentum infra *trimeſtre ſpatium* inſtituendum. Electore Moguntino autem eos non conuocante, vel illorum aliquem

ſaltim prætereunte, omnes et ſinguli, etiam non vocati, pro ea, qua fluctuanti Imperio proſpicere debent, cura et ſollicitudine *vltro* intra *eundem terminum* de imperatore eligendo conuenire tenentur (*e*). In hac diſpoſitione nonnulla ex *Pontificis*, alia ex *Epiſcoporum* electione *Aurea Bulla* repetiiſſe videtur. In Prælatorum electione conuocatio illorum, quibus ius eligendi competit, adeo neceſſaria eſt, vt electio, vno alteroue non vocato, a ceteris celebrata nullius momenti habeatur (*f*). Contra in Pontificis electione, de cuius obitu fama ad ſingulos ſtatim peruenire ſolet, nulla Cardinalium conuocatio deſideratur, qui vltro coëuntes validam, ceteris abſentibus, celebrant electionem (*g*). Ex eo nonnulla ad Cæſaris electionem tranſierunt. Electore Moguntino quidem ius, Collegas ſuos ad electionem requirendi, ex antiqui temporis obſeruantia exercente, non potuit non fieri, quin ipſius ius, Electores conuocandi, in Aurea Bulla confirmaretur. Electorum conuocatio autem adeo prorſus neceſſaria declarata non eſt, vt electio, quibusdam non vocatis legitimo tempore et modo peracta, inualida exiſteret; ſed ex Pontificis electione id adoptatum eſt, vt Electores, etiam non vocati, electioni ſe accingerent (*h*). Cui ſi poſt legitimum terminum haud interfuerint: iure ſuo non vſi eſſe videntur, ac proinde electionem, ceteroquin rite ſuſceptam, impugnare nequeunt (*i*). Ceterum ius, Electores ad electionem

---

(*e*) vid AVREA BVLLA *tit. I.* §. *XVIII. et XXI.*

(*f*) c. 18. et 36. X. de Elect. et El. poteſt.

(*g*) c. 3. de Elect. in 6.

(*h*) Ad imitationem electionis papalis id praeſcriptum eſſe, obſeruauit Venerandus Parens *in Iure Eccleſiaſt. Proteſt. lib. I. tit. VI.* §. *XLVII.*

(*i*) Plura eam in rem diſputauit IAC. CAROL. SPENERVS in *iure publ. lib. IV. c. II.* §. *10.* et HENR. GVNT. THVLEMARIVS in *Octoniratu c. XXIV.* §. *27.*

Digitized by Google

nem Cæſaream conuocandi, Archiepiſcopo Moguntino ab antiquo competiiſſe in Aurea Bulla traditur, eiusque iuris vix aliæ ſunt quam ab eccleſia repetitæ rationes. Primatis Germaniæ dignitate diu eminuit Præſul Moguntinus. Cum vero ius, Concilia in Prouincia conuocandi et conuentus eligendorum epiſcoporum cauſſa indicendi et dirigendi, ad Primatem olim pertinuerit (*k*): Archiepiſcopo Moguntino, velut Germaniæ Primati, ius Imperii principes ad electionem conuocandi ſenſim attributum eſt. Vnde LAMBERTVS Schaffnaburgenſis id ipſi *iure primatus* competere ſcribit (*l*). Accedit, quod Elector Moguntinus illo æuo pro Decano Collegii Electorum haberetur: titulo enim Decani Collegii electoralis eum exornant Principes Electores in epiſtola ad Benedictum PP. XII. (*m*). Vti vero Decano Capituli, diem ad Epiſcopi electionem indicendi, ius competit (*n*): ita inde ad Cæſareæ electionis conuocationem facile ductum eſt argumentum: quibus rebus effectum, vt vſu, obſeruantia ac tandem ſanctione Imperii publica ipſi hoc ius confirmatum fuerit.

## §. III.

TRIMESTRI ſpatio, quod ad electionis diem indicendum datum eſt, præfigendo ius Canonicum occaſionem dediſſe, probabili ratione conſtare videtur. Ante Auream Bullam

(*k*) vid. PETRVS DE MARCA de *Concordia ſacerd. et Imperii lib. VI. c. II.* §. 2. et 6.

(*l*) *ad annum* CIƆLXXIII. vid ſupra §. I.

(*m*) vid *Annales* REBDORFFII apud MARQVARDVM FREHERVM *tom. I. ſcript. rer. Germ. p.* 425.

(*n*) vid PASSERINVS *de Electione Canonica c. XI. n.* 4.



Digitized by Google

lam electionis diem ex Electorum conſenſu et arbitratu conſtitutum eſſe, ex *Henrici VII.* electione diſcimus, eiusque rei teſtes ſunt literæ Electorum ad Clementem PP. V. miſſæ, (*o*) in quibus, *Vacante*, inquiunt, ---- *imperio et nobis vna cum dictis dominis Henrico Colonienſi et Petro Moguntinenſi Archiepiſcopis, noſtris coëlectoribus, pro futuri regis ſubſtitutione poſtmodum conuenientibus, in diem electionis, videlicet quartam feriam ante feſtum beati Andreæ Apoſtoli, quæ eſt viceſima ſeptima dies menſis Nouembris, concordauimus et communiter ipſam diem præfiximus ad electionem huiusmodi celebrandam.* Itaque cum dies electionis ante Auream Bullam magis arbitrii Electorum quam legis eſſet: rationem adeſſe oportuit, ex qua non aliud quam *trimeſtre* ſpatium in Aurea Bulla conſtitutum. Quandoquidem autem Epiſcoporum electioni peragendæ *trimeſtre* diu præfinitum eſſet (*p*): idem ad Cæſaris electionem translatum eſſe, facile eſt ad diuinandum (*q*). Inter vtramque tamen hoc diſcrimen occurrit, quod *Prælatorum* electio intra tres menſes peragenda; ad *Imperatoris* vero electionem incipiendam terminum a die, in literis vocatoriis deſignato, intra trimeſtre præfigere ſufficiat.

## §. IV.

ELECTIONI Cæſaris peragendæ ipſi olim Electores præſentes intererant: neque per legatos et procuratores ſuffragia

---

(*o*) apud LEIBNITIVM in *Mantiſſa cod. iur. Gent. n. XLIX. p. 253.* In Electione *Ludouici Bauari*, anno CIↃ CCC XIV. celebrata, dies electionis pari ratione ex Electorum communi conſenſu definitus eſt. vid. *Epiſtola Electorum ad Papam* apud LEIBNITIVM in *cod. iur. Gent. n. XXXVI.* §. 2. p. 67.

(*p*) *c. 41. X. de Elect. et Elect. poteſt.*

(*q*) Ita coniecit Vir illuſtris IO. PETR. A LVDEWIG in erudito Commentario ad *Auream Bullam tom. I.* p. 187.

gia ferre integrum fuit, hoc vnico relicto, vt ſi iuſta eſſet abſentiæ cauſſa, abſens *vni coëlectorum* ſuffragii exercitium demandaret. Quam obſeruantiam ab *eccleſiaſtica* electione ad *Cæſaream* migraſſe, facile perſpicimus, attendentes ad INNOCENTII PP. III. ſanctionem (*r*): *Interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, de quo debeat aduocari, iuſtoque impedimento detentus venire non poſſit: ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat iuramento: et tunc, ſi voluerit, vni committat de ipſo collegio vicem ſuam.* Cuius quidem moris ante Auream Bullam adeo tenaces fuerunt Electores, vt ex iuris pontificii auctoritate iuſtam abſentiæ cauſſam iureiurando comprobare ſolerent: id quod in Adolphi electione ſeruatum eſſe, exemplo Bohemiæ Electoris Wenceslai docemur, cuius legati ipſius abſentiam coram omnibus Electoribus Francofurti excuſarunt, excuſatamque iureiurando confirmantes Electori Moguntino *Gebhardo* ſuffragium in Cæſare eligendo ex ipſius iuſſu demandarunt. Quod docent literæ Archiepiſcopi Moguntini de *anno* CIↃCCXCII. (*s*). *Alda dann mit unſern und unſerer Mit-Churfürſten Bewilligung die berühmten Männer Hermann von der Leippe, Obriſte Land-Kammer des K. Böhmen, Albrecht von Schebrack, Burggraf auf Labau und Tobias von Bekhinie Burggraff auf Ereburg des Königes aus Böhmen beſondere mit voller Macht und Gewalt abgeſandte --- vor uns und unſerer Mit-Churfürſten Gegenwärtigkeit des Grosmächtigen Fürſten und Herrn Wenceslai Königen in Böhmen --- Entſchuldigung vorgebracht, und ſolches, daſs er zur Wahl eines Römiſchen Käyſers ſelbſt perſöhnlichen aus Ehehafften nicht erſcheinen können, mit ihren Eyde bekräfftiget und erhalten, und uns deſſelbigen ihres Königes Stimme, deren er ſich ſonſten, als ein Chur-*

(*r*) *c. 42. §. 1. X. de Elect. et elect. poteſt.*

(*s*) apud GOLDASTVM *in replicat. pro imperio c. XIII.* p. 173.

Digitized by Google

*Churfürſt und bey der Käyſerlichen Wahl der Ertzſchenck, Macht zu gebrauchen hat, anheim geſtellet haben; Wir auch mit Willen unſerer Mit-Churfürſten ſeine Stelle angenommen.* In Henrici VII. electione Waldemarus ita ſuffragium tulit: (*t*). *Ego Waldemarus Marchio Brandenburgenſis prænarratus pro me et magnifico Viro Ottone Marchione Brandenburgenſi patruo meo, cuius vices in hac parte gero, nec non illuſtrium virorum Ioannis et Erici fratrum Ducum Saxoniæ, qui etiam vices ſuas in hoc caſu mihi commiſerunt, ſi de iure vel de conſuetudine repertum fuerit, eos ſore in ipſa electione admittendos, vice et nomine* etc. Verum hæc inde ab eccleſia repetita conſuetudo Aureæ Bullæ confirmationem non tulit, quæ nullibi Electores, vt ipſi electioni intereſſent, obſtrinxit, quin potius, vtrum *ipſi* an per *Legatos* electionis negotium obire mallent, ipſorum arbitrio reliquit (*u*). Priſtini moris reliquias tamen poſteriora tempora adhuc tulerunt. Has enim velut officii ſui partes Electores agnouerunt, vt electionis negotio intereſſent, vel ſi eosdem forte abeſſe oporteret, abſentiæ rationes redderent. Atque ad hoc ſe nouis pactis et *Vnionibus* obſtrinxerunt; quorſum inprimis *Vnio Electorum, anno* CIↃIↃLVIII. celebrata, pertinet (*v*). Vnde cum Electores *anno* CIↃIↃLXII. de Maximiliano II. eligendo, conveniſſent, Io. Gebhardus Archiepiſcopus Colonienſis valetudine impeditus abſentiam ſuam ita per literas excuſauit (*w*). *Nun*

(*t*) vid. *Decretum Electionis* de an. CIↃCCCIX. apud LEIBNITIVM *in Mantiſſa* Cod. *iur. Gent.* p. 252.

(*u*) vid. *A. B. tit.* I. §. XXI.

(*v*) Ad hanc prouocant Electores in Electione Maximiliani II. apud IO. GVILIELM. HOFFMANNVM in Collect. document. inedit. T. II. p. 300.

(*w*) Quæ extant inter *Acta Electionis Maximiliani* II. apud HOFFMANNVM *loc. cit.* p. 308.

Digitized by Google

*Nun wiſſen wir uns unſerer der im Jahr der mindern Zahl 58. zu Franckfurth verneurter aufgerichter und hochbetheurter Churfürſten Vereinigunge und Verbrüderunge gantz wohl zu erinnern, wären auch gantz willig und erkennen uns ſchuldig, alda zu Franckfurth auf beſchehen Erfordern perſönlich anzukommen, und alles das zu thun, das des Heil. Röm. Reichs Ehre Nutz und Wohlfahrt erfordern thut: nachdem wir aber dieſer Zeit, unſers Leibes Ungelegenheit und Schwachheit halber, daran würcklich verhindert werden, und dann in obbemeldter unſer der Churfürſten Einigunge verſehen, wo einer oder mehr der Churfürſten Ehehaft der Sachen wegen an perſönlicher Erſcheinigunge verhindert, daſſelbige auf ſeine Rechte Wahrheit mit offen Drieffen betheuren ſoll, und daraus und ſolche Betheurunge etzlicher ſeiner ſtattlichen und anſehnlichen Räthen mit Vollmacht und Gewalt zu ſolchen Tag ſchicken ſoll, und wir Johann Gebhard, erwählter und beſtätigter zu Ertz-Biſchoffen zu Cöln und Churfürſt, hiemit und in Krafft dies offenen verſiegelten und mit eigener Hand unterzeichneten Briefs auf unſer rechte Wahrheit, daſs wir mit unſem Selbſt-Leib nicht kommen können, betheuren thun.* Cum in Mathiæ electione abeſſet Elector Brandenburgicus; ceteri Electores grauiter contenderunt, vt eius legati, cauſſis abſentiæ expoſitis, abſentem excuſarent: quibus deſideratis tandem a legatis ſatisfactum eſt (x).

## §. V.

De Legatis et *procuratoribus*, in electionis negotio adhibendis, Aurea Bulla nonnihil ex iure Canonico conſtituit. Ex

(x) Conf. *Protocollum Electionis* in GOLDASTI *Politiſchen Reichs-Handlungen P. I. p. 95.* et ill. Dominus a LVDEWIG in *comment. ad A. B. tom. II. p. 203.*



Digitized by Google

Ex Bonifacii *PP. VIII.* conſtitutione *(y)* pluribus procuratoribus, ad electionem conſtitutis, eligendi poteſtas in ſolidum concedenda eſt: et cum abſenti vnum tantum ſuffragium in electione competat, iam vero verendum ſit, ne plures illius procuratores ſuffragia ſua in diuerſos dirigant; vnus ex illis tantum ad electionis ſuffragium ferendum admittendus, ex iisque is præfertur, qui vel prior electionis ſpartam ſuſceperit, vel quem capitulum vel maior procuratorum pars elegerit, vel qui priori loco in literis procuratoriis deſignatus fuerit. Huius diſpoſitionis rationem habuiſſe Aureæ Bullæ auctorem, ex hac præſcripta formula *procuratorii* electoralium legatorum intelligitur. *Ipſos et quemlibet eorum in ſolidum, ita quod non ſit melior conditio occupantis, ſed quod per vnum incœptum fuerit, per alium finiri valeat et licite terminari, omni iure, modo, et forma, quibus melius et efficacius poſſumus ſeu valemus, noſtros veros et legitimos procuratores et nuncios ſpeciales facimus conſtituimus et ordinamus* (z) In eo Lex Imperii a iure Canonico abiit, quod ex pluribus legatis, in ſolidum datis, ei, qui prius procuratoris ſpartam occupauit, ius præcipuum denegauerit, cum ius Canonicum *occupantis conditionem meliorem* eſſe ſanxerit. *(a)*. Quæ

(*y*) in *c. 46. de Elect. et electi poteſt. in 6.*

(z) vid. AVREA BVLLA *tit. XIX.* §. *1.* Ad huius formulæ exemplum Io. Gebhardus, Septemuir Colonienſis, conformauit mandatum, quo legatos ſuos ad Maximiliani II. electionem inſtruxit. vid. *Acta Electioris* apud HOFFMANNVM l. c. p. 309. *Geben ihnen auch ſämtlich und ſonderlich Macht und Gewalt hiemit, und in Krafft dies Brieffs in der allerbeſten Maſs und Form, als wir am kräfftigſten thun ſollen und mögen, cum clauſula quod non ſit melior conditio vnius quam alterius, et quod per vnum eorum incœptum, per alium finiri valeat* etc.

(*a*) vid. *c. 46. de Elect. in 6. poteſt pluribus committere vices ſuas, dum tamen eorum cuilibet det in ſolidum poteſtatem, et erit tunc melior conditio occupantis.*

Digitized by Google

Quæ res dubiam Aureæ Bullæ interpretationem reddidit, et diſputationi anſam dedit, vtrum plures Legati, in ſolidum dati, coniunctis conſiliis ſtudiisque electionis negotium tractare poſſent, an vero vnus tantum ſecundum iuris Canonici ſententiam? Quod in Caroli V. electione inprimis diſputatum fuit; donec tandem Electores in mediam velut ſententiam ingreſſi ſint, vt ſinguli quidem et vniuerſi, quæ ratione futuræ electionis inſtituuntur, *conſultationibus* intereſſent, in ipſo vero *ſolenniori electionis actu* vnus tantum, isque, qui principali dignitate fulget, Legatus ſuffragium ferret. Ad hanc ſententiam iuris pontificii ratio, ne plurium vnius Electoris legatorum ſuffragia in diuerſos dirigantur, ſatis quadrare videtur; eamque in Ferdinandi III. Leopoldi, Ioſephi, Caroli VI. Impp. glorioſiſſimæ memoriæ electionibus ſeruatam deprehendimus (*b*).

## §. VI.

Qvod ad ipſam electionem attinet, plurima eius *ſolennia* iuri Pontificio originem debent. Vti canones omnium electionum auſpicia, Spiritus Sancti gratia in ſolenni *Miſſa* implorata, facienda eſſe præcipiunt (*c*): ita prius, quam ad Imperatoris electionem deueniatur, in eccleſia S. Bartholomæi Apoſtoli, quæ Francofurti eſt, *Miſſam de Sancto Spiritu* cantandam eſſe, Aurea Bulla decernit (*d*). Hunc in finem conuentum Electorum *diluculo* inſtituendum eſſe conſtituit: cum

(*b*) Plura eam in rem obſeruauit Venerandus Parens *in iur. eccleſ. tom. I.* §. 48. et THVLEMARIVS *de Octauiratu c. XXIV.* §. 48. Conf. FABRI *Staats-Cantzley Tom.* XVIII. p. 459.

(*c*) *c. 14. et 18. X. de Electione et Electi pot.*

(*d*) *tit. II.* §. *1.*



Digitized by Google

cum Miſſam non niſi a ieiunis peragendam, canones permittant (e). Iſta ſolennitas non demum cum Aurea Bulla nata, ſed ante eam inualuit. In prælatorum electione cultum diuinum adhibere, et Spiritus Sancti gratiam, qua illæ inprimis dirigi cenſebantur, implorare, olim ſolenne fuit; ex eodemque principio modus eligendi per ſingularem Spiritus Sancti inſtinctum ſeu eius *inſpirationem* deſcendit. Inde adhuc in iure Canonico prælati Spiritus ſancti gratia eligi dicuntur. (f) Cum deinceps præcipuus cultus diuinus in Miſſa quæreretur: hæc adhibita, et inter plures Miſſarum ſpecies illa, quæ ſolennem Spiritus S. inuocationem complectitur, recepta eſt (g). Idem in *Imperatorum* electionibus obſeruamus, in quibus olim Electores, pro felici conſiliorum augurio preces ad Deum fundentes, Spiritus Sancti gratiam implorabant. De *Lotharii* electione id memoriæ proditum legimus (h). *Conuenientes - - - omnes regni principes gratiam Sancti Spiritus, - - - per antiphonam, Veni Sancte Spiritus, inuocant.* Loco huius inuocationis tandem Miſſa de Sancto Spiritu cantari cœpit; cuius mentio in Henrici VII. et Ludouici Bauari electione iniicitur (i), et quæ tandem in Aurea Bulla imperata eſt.

## §. VII.

---

(e) *c. 16. C. VII. qu. 1.*

(f) *c. 14. X. de elect.*

(g) GONZALEZ *in Comment. ad Decretales,* tom. I. p. 274.

(h) vid. *Narratio incerti Auctoris de Electione Lotharii* apud ECCARDVM *in veter. monument. quaternione n. II.* p. 46.

(i) vid. *Litera Electorum ad Papam* §. 3. apud LEIBNITIVM in *cod. iur. Gent. T. I.* p. 67. *In Electionis negotio memorato, audita Miſſa Sancti Spiritus, nos Archiepiſcopus Moguntinus antedicta ipſa die - - - procedere cupientes.* Conf. *Tom. II. iur. Gent.* p. 252.

# §. VII.

Miſſa ſolenni in ornatu pontificali peracta, Electores aram accedentes, *iureiurando* fidem de Cæſare digno patriæque vtili eligendo ſanciunt. Cuius formula talis eſt (*k*): *Ego N. princeps Elector iuro ad hæc ſancta Euangelia hic præſentialiter coram me poſita; quod ego per fidem, qua Deo et ſacro Imperio ſum adſtrictus, ſecundum omnem diſcretionem et intellectum meum cum Dei adiutorio eligere volo temporale caput populo Chriſtiano, id eſt Regem Romanum in Cæſarem promouendum, qui ad hoc exiſtat idoneus, in quantum diſcretio et ſenſus mei me dirigunt, et ſecundum fidem prædictam, vocemque meam et votum ſeu electionem præfatam dabo abſque omni pacto, ſtipendio, pretio, vel promiſſo, ſeu quocumque modo talia valeant adpellari.* Eiusmodi *iurisiurandi*, in Electione Cæſaris præſtandi, ne vllum quidem veſtigium ante Auream Bullam reperimus, nec quæ extant Acta Electionum, quæ minima ſæpe referre ſolent, eius vllam mentionem iniiciunt (*l*). In *Pontificis Romani electione* iſtius iurisiurandi vſum animaduertimus, cum ex *concilii Lugdunenſis*, anno CIↃ CCXLV. celebrati, diſpoſitione (*m*) Cardinales, pontificem electuri, fidem iuratam de electione ſecundum canones peragenda interponant. Tale iusiurandum etiam in epiſcoporum electione præſtari ſolet (*n*). Quod igitur Aurea Bulla Electorum in eli-

(*k*) vid. A. B. tit. II. §. III. Huic iurisiurandi formulæ exacte reſpondet illa, quæ in electione Maximiliani II. adhibita legitur in *Actis Electionis* apud HOFFMANNVM l. c. p. 394.

(*l*) conf. SPENERI *ius publ. lib. III. c. XXIV. §. 19.*

(*m*) *in c. 46. §. 3. de Electione et El. pot. in 6.*

(*n*) PASSERINVS *de electione Canonica c. XVIII. qu. II. n. 62.*



Digitized by Google

eligendo Cæſare fidem iuratam eſſe conſtituerit, ex pontificia electione repetitum eſſe videtur.

## §. VIII.

In Cæſaris electione *ſolennis modus ſuffragia declarandi* adhibetur, qui *ſcrutinium* vocari ſolet. Eius formam ſolennem ita exponit *Aurea Bulla (o): Quibus omnibus, ſeu his, qui potuerint et voluerint intereſſe, in electionis termino inuicem congregatis, dictus Archiepiſcopus Moguntinus, et non alter, eorumdem Coëlectorum ſuorum vota ſingulariter habebit inquirere ordine ſubſequenti: Primo quidem interrogabit a Treuirenſi Archiepiſcopo, cui primam vocem competere declaramus, ſicut inuenimus competiiſſe. Secundo a Colonienſi Archiepiſcopo*, et ſic deinceps. *Horum omnium vota, præmiſſo iam ordine dictus Archiepiſcopus Moguntinenſis perquiret. Quo facto dicti principes, ſui conſortes, ipſum vice verſa requirent, vt et ipſe intentionem ſuam exprimat et ipſis aperiat votum ſuum.* Hæc diſpoſitio reſpondet decreto Concilii Lateranenſis, quo cautum (p), *vt cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, et volunt et poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecrete et ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, et in ſcriptis redacta mox publicent in communi.* Quæ hoc loco generatim diſpoſita ſunt, in Imperatoris electione curatius et ſpecialius determinantur. Trita formula, *qui electioni potuerint et voluerint intereſſe*, deſumta eſt ex electionum eccleſiaſticarum præceptis. Per illos, qui eligere potuerint, ius canonicum non illos tantum intelligit, quibus ius eligendi eſt, verum etiam qui nec ob vitium aliquod canonicum in illius iuris

---

(o) *tit. IV.* §. III. & *IV.*

(p) in *c. 42. X. de Elect.*

ris vſu impediuntur, v. c. qui nec ſuſpenſi, excommunicati, vel interdicti ſunt. Neque aduerſus hæc quidem principia ſatis munitæ fuerunt Imperatorum electiones, nouo indicio, quantum in his valuerit iuris canonici auctoritas, Vti enim olim in Reges Principesque excommunicationem vel interdictum cadere, clericorum artibus perſuaſi erant: ita, ne quid vitii caperet electio, cui, qui ob *occultam* vel eam, quam *ipſo iure* imminere cenſent, excommunicationem intereſſe non potuerant, interfuerunt: *cautelæ* loco ſolennem *proteſtationem* interponere ſolebant, cuius talem formulam in *Henrici VII.* electione anno CIϽCCCVIII. pronunciatam legimus. (*q*) *Ego Balduinus Treuirenſis Archiepiſcopus prædictus in ſcriptis legi monitionem et Proteſtationem quandam vice mea et omnium, ius in ipſa electione habentium, monendo omnes excommunicatos, ſuſpenſos, ac etiam interdictos, nec non quoscunque alios, ſi qui forent forſitan inter eos, qui de iure vel conſuetudine intereſſe in ipſius electionis negotio non deberent, quod a tractatibus electionis celebrandæ et ab eadem electione recederent, me et alios libere eligere permittentes, proteſtans, quod non eſſet mea vel aliorum intentio, tales admittere tanquam ius in electione habentes, aut procedere vel eligere cum eisdem: imo volui, quod voces talium, ſi qui reperirentur poſtmodum interfuiſſe, nulli præſtent ſuffragium, nec alicui afferant nocumentum, et prorſus pro non receptis ſiue pro non habitis habeantur. Quam proteſtationem nos omnes et ſinguli alii noſtri Coëlectores ratam et gratam habentes et acceptantes conſenſimus in eandem.* Eiusmodi Proteſtatione ideo ſibi proſpiciendum putabant, tum ne quid detrimenti ex ſuffragio excommunicati Electoris ſecundum *iuris Pontificii* principia caperet electio, (*r*) tum

(*q*) in *Decreto Electionis* apud LEIBNITIUM in *Mantiſſa Cod. iur. Gent.* p. 253.

(*r*) *c. 39. X. de Electione* vid. GONZALEZ in *Comment. ad Decret. tom. I.* p. 336.

Digitized by Google

tum ne ceteri ex arctiori cum excommunicato conſortio, prout ex iuris Canonici doctrinis credebatur, excommunicationem contraherent. (s) Similis Proteſtationis formula in *Ludouici Bauari* electione anno CIↃCCCXIV. interpoſita eſt. Sed rectiora principia Electores, non niſi banno imperii ſubiectos, hodie a iure eligendi excludunt.

## §. IX.

Scrvtatoris officium Lex Imperii Moguntino Archiepiſcopo defert (t), quem eo munere ante Auream Bullam ex *conſenſu* et *mandato* Coëlectorum functum deprehendimus, eadem omnino ratione, qua in *Prælatorum electionibus* Scrutatoris ſparta nonnullis ex collegio per ſuffragia maiora deferri ſolebat. (v) Iſtam provinciam in *Ludouici Bauari* electione Petrus, Moguntinus Elector, ex ſpeciali *mandato* Coëlectorum ſuſceperat. Cuius mentionem faciunt Electores in epiſtola ad Papam: (x) *Votis noſtris per dominum Moguntinum antedictum vice ſua et noſtra et ex ſpeciali mandato noſtro et ſuo diligenter inquiſitis.* Quod igitur antea ex Mandato Electorum pendebat, Electori Moguntino iure perpetuo in Aurea Bulla adſcriptum eſt. Quo ordine Præſul Moguntinus ceterorum Electorum ſuffragia recipiat, et quomodo deinceps ipſius Scrutatoris Electoris ſuffragium a reliquis ſit recipiendum, definit Aurea Bulla, (y) ſeruato more in *Prælatorum electionibus* recepto. Vtrum ſuffragia *ſecrete* an *palam* ſint declaran-

(s) *c. 13. 15. de ſentent excommun. in 6.*

(t) vid. *A. B. tit. IV.* §. 3.

(v) *c. 42. X. de Elect.*

(x) apud LEIBNITIVM *l. c. tom I.* N. *XXXVI.* §. 4. p. 68.

(y) *tit.* IV. §. III. *et* IV.

Digitized by Google

randa, Sanctio Imperii non conſtituit. Vnde non perpetua eius rei obſeruantia in Imperatoris electione olim et hodienum obtinuit: ſicut et in epiſcoporum electione varia eſſe ſolet ſcrutinii ratio. Hodie quidem ſinguli Electores ad Archiepiſcopi Moguntini interrogationes in auguſto Senatu viua voce ſuffragia edunt. In Alberti II. electione id ſingulare occurrit, quod Electores *viua* quidem voce, non autem in *omnium præſentia*, ſed ſinguli *ſecrete* et *ſeparatim* coram Archiepiſcopo Moguntino adſcitisque aliis teſtibus et notariis, ſententiam explicuerint. Quem modum inſtrumentum electionis Albertinæ hoc modo exponit. (z) *Præfatus Dominus Moguntinus, cui virtute ſacrarum imperialium legum Coëlectorum ſuorum vota inquirendi ius competere dignoſcitur, ad Meridionalem partem chori eiusdem eccleſiæ, videlicet capellam bibliothecæ, ſe trahens, a præfato domino Rabano Archiepiſcopo Treuirenſi primo ad eamdem capellam honorifice arceſſito --- vocem et votum eſt ſcrutatus. Qui quidem dominus Treuirenſis ſic requiſitus in præfatorum teſtium --- ac noſtrorum notariorum præſentia in vim ſacramenti ſui, pridem deſuper præſtiti, inuictiſſimum Principem et Dominum, Dominum Albertum, Regem Vngariæ Electum Bohemiæ et Ducem Auſtriæ, in Romanum Regem, promouendum in Cæſarem, in Dei nomine nominauit, et, quantum in ſe fuit, elegit. Deinde eodem domino Treuirenſi ab iſto loco diſcedente et ad Chorum redeunte, Domino Colonienſi ſimiliter honorifice vocato, et per præfatum Dominum Moguntinum Voto ſuo ſcrutato, in dictorum octo, qui cum eodem Domino Moguntino affuerunt --præſentia, in vim ſacramenti ſui præſtiti nominauit, et quantum in ſe fuit, elegit in Regem Romanorum dominum Albertum.* Cum deinceps et ceteri Electores ſententiam ſuam eodem modo ſigillatim dixiſſent; tandem omnes

(z) vid IO. IOACH. MVLLERI *Reichs-Tags Theatrum, P. I. c. 1. §. 2. p. 2.*

omnes Electores, *inuicem iuncti, ſinguli cum ſuis, prout prænominati ſunt, proceribus (a) dictum dominum Moguntinum accedentes, vt in electione huiusmodi votum diceret, per dicti domini Treuirenſis organon petierunt: qui etiam in vim ſacramenti ſui præſtiti in eorumdem dominorum noſtrorum, Principum, Comitum, Prælatorum, Baronum, et aliorum præfatorum teſtium omnium ac noſtrorum notariorum præſentia ſæpe ſatum dominum Regem Albertum in Romanum Regem et Principem in Dei nomine nominauit, et, quantum in ſe fuit, elegit: et tandem iisdem Dominis inſtantibus aperuit vota ſingulorum.* Suffragiis nimirum ſingulorum expoſitis, Elector Moguntinus *ſcrutatoris* iure, omnium vel plurium Electorum ſententiis electum publice declarat et ſolenne illud, *Eligo*, pronunciat: id enim in prælatorum electione *ſcrutatorum* ius eſt, ſuffragia promulgare, et ita electioni colophonem imponere (*b*).

## §. X.

Ceterum Electorem ſibimet ipſi ſuffragium dare poſſe, permittit Aurea Bulla, ita ſanciens: (*c*) *In caſu, quo tres principes Electores præſentes ſeu abſentium nuncii quartum ex ſe ſeu ipſorum conſortio videlicet principem electorem, præſentem vel abſentem, in Regem Romanorum elegerint, vocem illius electi; ſi præſens adfuerit, aut nunciorum ipſius, ſi eum abeſſe con-*

(*a*) Id quoque in hac electione ſingulare occurrit, quod cum alioquin Electorum *miniſtri*, et quos ſecum ducunt, *Conſiliarii* ab ipſo *ſolenniori electionis actu* recedere ſoleant, eique *ſoli Electores* interſint, hoc loco tamen ſinguli electores in *Procerum Aula* præſentia ſententiam expoſuerint.

(*b*) *c. 42. X. de Elect. et Elect. pot.*

(*c*) *tit. II. §. 10.*

Digitized by Google

*contingeret*, *plenum vigorem habere*, *et eligentium augere numerum partemque maiorem decernimus conſtituere.* Quæ ſi quis iuris Pontificii auctoritate conſtituta eſſe dixerit, eum non fruſtra ſentire putarem. Innocentio PP. III. electio probatur, qua, ex ſeptem, tres *quartum* deſignauerant decanum, atque hic in electionem, de ſe factam, conſenſerat. *Cum vnus*, inquit *ex illis ſeptem a tribus ipſorum*, *et alius*, *qui non erat de numero eorumdem*, *a tribus aliis in Decanum fuerint nominati*, *a nobis tua fraternitas requiſiuit*, *vter eorum aſſumi debeat a Capitulo in Decanum. Super quo taliter reſpondemus*, *quod is qui de numero ſeptem a tribus eorum dignoſcitur nominatus iuxta compromiſſi tenorem debet in Decanum aſſumi*, *dummodo electioni de ſe factæ conſentiat.* Jus pontificium igitur tum in *ſpecie* propoſita in eaque relato *numero ſeptem* electorum, tum in ipſa *deciſione* conſpirat. Quamuis vero ſui ipſius ſuffragium in ſpeciali tantum caſu, quo æqualia vtriusque candidati ſuffragia adſunt, adprobatum eſſe videatur: tamen cum neque Lex publica neque ratio aliqua in aliis caſibus hanc *ſuffragiorum libertatem* conſtringat; eadem diſpoſitio vi interpretationis, ipſo *vſu* et *obſeruantia* probatæ, ad omnes caſus prolata eſt, (*e*) vt quilibet Elector ſine diſcrimine ſuis ſibimet ipſi ſuffragiis fauere poſſit.

## §. XI.

Nihil de *inſtrumentis*, quae ſuper electione Cæſarea coram *notariis* ſolenni ratione conficiuntur, diſponit Aurea Bulla;

(*d*) *c.* 33. *X. de Electione et Elect. pot.*

(*e*) Conf. illuſtr. dominus A LUDEWIG *in Comm. ad A. B. tom.* I. p. 408. et IO. LIMNAEVS *in iur. publ. lib. II. c. III. n.* 81.

la; nullum eorum veſtigium ante ſeculum XII. reperimus: quamquam ſequioris æui vſus et obſeruantia illa introduxerit. Elegans eſt Caroli Iacobi Speneri coniectura, (*f*) illa eo demum tempore inualuiſſe, quo Pontifices *diſcordium* electionum diſcuſſiones ad ſe trahere et Imperatorum electorum *confirmationes* ſibi arrogare nihil dubitarunt. (*g*) Quod quibus artibus factum, et quam indulgentiores et iuſto remiſſiores in imperii iuribus, aduerſus Aulæ Romanæ tentamina defendendis, imperatores nonnumquam fuerint, nihil iam attinet dicere. Id inde inualuit, quod Principes Electores electionis rite peractæ fidem pontifici facere inciperent, transmiſſis *actis et documentis*, coram *notariis* rite confectis: ſiquidem hoc in prælatorum electione obſeruari ſolebat, vt vbi Superioris *confirmatio* vel eius in diſcordi electione *cognitio* requirebatur, acta omniaque electionis monumenta cum Superiore communicarentur, quo is, examinato electionis negotio, de eo ſtatuere poſſet. (*h*) Acceſſit illud, quod pari ratione olim incognitum ac inauditum fuerat, quod Pontifex ſeculo XIII. *ſolennia* Imperatoriæ coronationis ſine aliqua cauſſæ *cognitione* et ſine electionis examine peragere denegaret, cauſſam interſerens inidoneam et ficulneam, *quaſi ad eum examinatio perſonæ pertineret, ad quem impoſitio manus ſpe-*

(*f*) in iure publ. lib. IV. cap. II. §. XIX. p. 520.

(*g*) Haec principia inprimis fouerunt INNOCENTIVS PP. III. in *c. 34. X. de Elect.* et in *Regiſtro de Negotio imperii tom. I. Epiſtolarum* a BALVZIO editarum p. 686. nec non VRBANVS *PP. IV.* in controuerſia electionis inter Alphonſum et Richardum apud LEIBNITIVM in *Prodr. Cod. iur. Gent.* N. XIV. p. 14. qui per *appellationem* vel *querelam* cauſſam electionis ad ſe deferri poſſe, contradicentibus tot Germaniæ principibus, ſtatuit.

(*h*) *c. 9.* C. *II. q. 1.* *c. 13.* C. *VII. qu. 1.* *c. 20.* X. *de Elect.*

Digitized by Google

*ſpectaret.* (*i*) Quæ omnia cautos reddiderunt Imperii Principes, vt, ne quid eſſet, quod electioni obiiceretur, in ipſa electione et ſcrutinio adhiberent *notarios*, ac inſtrumenta ab iis confecta ad Pontificem tranſmitterent. De *Henrici* VII. electione Clementem PP. V. certiorem reddebant Electores, miſſo electionis decreto, hac addita cauſſa: (*k*) *Ceterum vt beatitudo veſtra cognoſcat euidentius, vota noſtrum omnium in prædictis omnibus et ſingulis concordaſſe, ac in petitione huiusmodi* (de conſecratione peragenda,) *exiſtere vnanimes et concordes, præſens electionis noſtræ decretum ſanctitati veſtræ transmiſimus cum ſigillorum noſtrorum appenſione, ex certa noſtra ſcientia roboratum; quod etiam ad maiorem horum certitudinem per manum Henrici Lobruoch clerici Notarii infra ſcripti in hanc publicam formam redigi fecimus et conſcribi.* Quamquam vero iſta *pſeudo principia*, vnde hæc inſtrumenta electionis a *Notariis* conficienda originem duxerunt, diu exploſa ſint: horum tamen ſemel introductorum vſum ſequioris æui perpetua obſeruantia probauit et confirmauit.

## §. XII.

Si quid vero iuris Canonici diſciplinam magis redolet, eſt profecto illa Aureæ Bullæ ſanctio, qua, prout tunc erant tempora, conſtitutum eſt, vt ſi Electores intra XXX. dies, a die iurisiurandi in electione præſtiti numerandos, Imperatorem eligere diſtulerint, exacto eo tempore *panem manducarent et aquam biberent.* (*l*) Abſtinentiam et ieiunium inter pœnas eccleſiaſticas olim relatum eſſe, eamque *pœnitentiam* illis, qui aduerſus leges, eccleſiaſticas præſertim et diuinas, peccaue-

---

(*i*) *c. 34. X. de Elect.*
(*k*) apud LEIBNITIVM *in Mantiſſ. cod. iur. Gent.* p. 254.
(*l*) vid AVREA BVLLA *tit. II. §. 5.*

cauerant, imperatam eſſe, antiquitates legesque eccleſiaſticæ ſatis ſuperque teſtantur. *(ll) Concilium Lugdunenſe Generale* hoc pœnitentiæ genus *Cardinalibus* minatur, intra ſtatuta tempora Pontificem non eligentibus (*m*). *Si intra tres dies poſtquam conclaue iidem Cardinales intrauerint, non fuerit ipſi eccleſiæ de paſtore prouiſum: per ſpatium quinque dierum immediate ſequentium, ſingulis diebus, tam in prandio quam in cœna, vno ſolo ferculo ſint contenti; quibus prouiſione non facta decurſis, ex hunc tantummodo panis, vinum, aqua miniſtrentur eisdem, donec eadem prouiſio ſubſequatur.* Quæ cum ita ſeſe habuerint in *Pontificis*, velut ſupremi *Eccleſiæ* capitis, electione: ſimilis pœnitentia, in lautiorum alimentorum detractione, ad *Imperatoris*, velut ſupremi et ſecularis *Chriſtiani orbis* capitis, electionem argumento parum idoneo improuidisque conſiliis producta eſt. Quæ quidem omnia cum peruerſo illius æui genio conueniunt, quo ipſius ſummæ maieſtatis iura ab eccleſia varie imminuta, regesque ac principes excommunicationi et pœnitentiis ſubiectos legimus. Quid mirum ergo, ſi *ieiunii* ſeu *Carenæ* pœnitentiam Electoribus indictam, ex eius æui principiis deprehendimus? Videlicet cum in adeo ſolenni electionis Cæſareæ forma præſcribenda Aureæ Bullæ compilator oculum in eccleſiaſticis electionibus defixum habuerit, et adeo arduo negotio, quod vix temporum limitibus circumſcribi poterat, ſtata tempora præfixerit; in prælatorum electione vero varias *termini electionis* non obſeruati pœnas ſtatutas deprehenderit: de his quoque in Cæſarea electione conſtituendis cogitauit. Pœna deuolutionis, ſeu iuris eligendi ad Superiorem transferendi, cui prælatorum inferiorum electio, iuſto diutius protracta, obnoxia eſt, ad Impera-

---

*(ll) c. 5. D. LXXXII. c. 2. X. de ſponſa duorum* IO. MORINVS *de adminiſtr. ſacram. pœnitent. lib. VII. c. 9.*

*(m) c. 3. §. 1. de Electione in 6.*

Digitized by Google

peratoris electionem, de qua non niſi Deo rationes reddere tenebantur electores, nulla omnino ratione quadrare videbatur. Itaque exemplum pœnæ a Pontificis electione deſumtum, vt quæ in Capitis Eccleſiæ, eadem in orbis Chriſtiani Imperantis electione pro iis, quæ tunc de *Chriſtiana republica vniuerſali* erant, principiis locum haberent. Sed has ſupremæ Electorum dignitati parum congruas doctrinas ipſo vſu et obſeruantia deſtitui, nemo non intelligit.

## §. XIII.

Sed plura iam non addo, cum vel ex his, quæ in electione Cæſarea collegi, iuris Canonici reliquiis ſatis ſuperque appareat, multa, quæ de ſolenniori eius forma in Aurea Bulla præcipiuntur, ex iuris pontificii de prælatorum electione decretis originem ducere. Scripſi hæc Veſtri cauſſa, COMMILITONES SUAUISSIMI, vt præter priuatas, quas in *Lectionum indice* vobis obtuli, acroaſes, publicas ad AVREAM BVLLAM CAROLI IV. prælectiones me inſtituturum eſſe Vobis ſignificarem. Inter principes Aureæ Bullæ condendæ cauſſas primo loco *electionis cæſareæ* negotium refertur, cuius forma in hac publica Imperii ſanctione ex Procerum Imperii conſenſu certioribus legibus et limitibus circumſcripta eſt *ad vnitatem*, vt aurea AUREÆ BULLÆ verba adſcribam, (*n*) *inter Electores fouendam, electionem vnanimem inducendam, et deteſtandæ diuiſioni variisque periculis, ex ea ſequentibus, aditum præcludendum.* Viuimus ea ætate, qua Imperium Germanicum *Imperatore Optimo, Pio, Felici*, orbatum conſpicimus, et totius propemodum orbis immo omnium oculos in auſpicatiſſima, quam omnes boni præoptant, noui Imperii tutoris et Auguſti *electione* defixos animaduertimus. Quid ergo

(*n*) vid *Præfat. A. B.*

Digitized by Google

ergo vtilius, quid ad res, quæ quotidie geruntur, penitius intelligendas præſtantius, quam illas leges ſcire, quæ de electione Cæſarea et Imperatoris, Electorum, reliquorumque imperii Principum iuribus ſanciunt, earumque notitiam ex ipſius fontibus arceſſere. Quæ res adeo Italos rerum Imperii noſcendarum cupidos reddidit, vt Auream Bullam vernaculo idiomate reddendam nouiſſime curauerint. Quod igitur et VOBIS fauſtum fortunatumque ſit, ſolertem me VOBIS in hac *Lege Imperii Publica* interpretanda ducem et comitem profiteor. Supereſt, vt cùm nonnulli ex Vobis, GENEROSISSIMI AC PRAENOBILISSIMI DOMINI COMMILITONES, deſiderauerint, *Diſputationes* publicas ad theſes, ex vario iure deſumtas, me Præſide, ſingulis Sabbati diebus inſtituere, in eoque nobiliſſimo exercitii genere ingenii vires experiri, gratam huius conſilii mentionem iniiciam; et ſi qui alii eorum numero accenſeri voluerint, eos eo, quo par eſt, ſtudio inuitem. Nihil quidem eorum, quæ ad hoc inſtitutum promouendum ſuſtinendumque pertinere videbuntur, prætermittam, ſed cuncta omni ſtudio et cura prouidebo. Dabam in GEORGIA AVGVSTA *a. d. XV. April.* CIƆ IƆ CCXXXXI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google